

Bu guruh bemorlar bilan ish olib borishda hamshira juda ehtiyot bo'lishi, so'zlariga, yuz imo-ishorasiga katta e'tibor berib, o'smirlik yoshining nozik pallasi-balog'atga yetish va uning o'smirlarga xos ta'siri borligini ham yodda saqlashi lozim.

3. Mehnat qobiliyatiga ega bemorlar.

Bu guruh hamshiraga o'ta yuksak mas'uliyat yuklaydi. Bunday bemorlar bilan ish olib borishda har bir so'zga, yurish-turishga, yuz imo-ishorasiga ehtiyot bo'lish, bajarilayotgan muolajaga qunt bilan yondashish lozim.

4. Katta yoshdagi va keksa bemorlar guruhi.

Bu guruhdagi bemorlarga samimiy, sabr-toqat bilan iliq muomala qilishi lozim, chunki qariyalarga xos inijlik, ko'p savollar berish, tushunmovchilikdan kelib chiqadigan turli holatlarga bosiqlik bilan chidash muhim hisoblanadi.

Tibbiyot hamshirasining mahoratini, uning ish uslubi va usullari bemorlarga rahiy ta'sir ko'rsatish mahoratini egallash va ular bilan muomala qilishni bilishi bilan bog'liq.

Albatta hayotimiz davomida qaysi vaziyatda bo'lmasin biz muloqotga kirishamiz va odamlarga ta'sir o'tkazamiz. Shunday ekan har bir inson boshqa insonlarga ijobiy ta'sir ko'rsatishga harakat qilishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. F.I.Xaydarov N.I.Xalilova Umumiy psixologiya. Darslik. Toshkent-2009. (85-86 betlar)
2. M. Maxsudova Muloqat psixologiyasi. O'quv qo'llanma Toshkent Turon-Iqbol 2005
3. Yuldashev Sh. Professional ta'lim tizimini takomillashtirishda kasb ta'limi o'qituvchisining kasbiy tayyorgarligi "XXI asr ta'lim tizimida innovatsion va integratsion yondoshuvlar"
4. Shovxiyev Luqmoniddin Boynazar o'g'li, Murotmusaev Komiljon Buriboyevich, Yuldashev Sheryigit Ergashovich. "PSCHOLOGY OF MODERN LEADERSHIP AS AN IMPORTANT PHENOMENON OF EFFECTIVE MANAGEMENT" **Intenational Journal of Early Childhood Special Education ISSN:1308-5581** 2022 yil
5. Shovxiyev L.(2021). Ursachen der Entstehung von psychischen Krisen. "**International Symposium of Young Scholars**" Xalqaro Amerika konferensiyasi. (514-516 betlar)
6. Sharofitdinov, A. (2022). OILADA SIBLING MAQOMI MUNOSABATLARINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании*, 2(3).
7. Abdurazzoqov. N.K. "O'smirlarda axborot-psixologik xavfsizlikni ta'minlashning ijtimoiy-psixologik imkoniyatlari"- Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences- 2021.15-iyun. 433.bet.
8. Норбекова Барно Шавкатовна. Мактабгача ёшдаги болаларда қўрқув ҳисларини юзага келиши ва уни олдини олиш. Ривожлантирувчи технологиялар асосида мактабгача таълим муассасаси тарбияланувчилари ва бошланғич синф ўқувчиларида креативлик сифатларини шакллантириш. 2020,153-155 бетлар
9. Google.uz.

YOSH OILALARNING IJTIMOY-PSIXOLOGIK MUAMMOLARINI HAL QILISH YECHIMLARI

Qo'shnazarova Gavhar Norbuta qizi

O'zMU Jizzax filiali "Psixologiya" kafedراسи

1-bosqich magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada oila, nikoh munosabatlari, yosh oila munosabatlarida yuzaga kelayotgan ijtimoiy-psixologik muammolar, ularning kelib chiqish sabablari va masalalari yoritilgan. Asosiy e'tibor yosh oiladagi muammolarni yechimini topish, ularni har tomonlama qo'llab-quvvatlash qonunchilikda yosh oilalarga ko'mak berish huquqiy bazasini kengaytirish zarurligiga e'tibor qaratildi.

Kalit soʻzlar: Oila, nikoh munosabatlari, yosh oila, oilaviy muhit, jamiyat, oilaviy muammolar, davlat, ijtimoiy siyosat.

Oʻzbekiston Respublikasi prezidenti SH.Mirziyoyev aytganlaridek “Oila kichik vatan, oila tinch boʻlsa, baxtli boʻlsa, vatan tinch boʻladi”.[1]

Darhaqiqat jamiyatning kuch-qudratini taʼminlaydigan eng oliy qadriyat oilaning tinchliligi va mustahkamligidir. Bizga maʼlumki yurtimizda oila, nikoh masalalari azal azaldan qadrlanib kelinadi. Bu muqaddas qadriyatlar hozirgi davrgacha ham oʻz qadr-qimmatini yoʻqotgani yoʻq. Oilalarning jamiyat hayotida tutgan oʻrni va roʻli beqiyos, chunki har bir shaxs tarbiyasi avvalo kichik bir vatan oiladan boshlanadi.

Hozirgi rivojlanayotgan jamiyatga har tomonlama sogʻlom, barkamol, yetuk shaxslar kerak. Bunda jamiyatda oilaning rolini oshirish uni yanada mustahkamlash, oiladagi sogʻlom ijtimoiy-psixologik muhitni yaratish, yosh oilalardagi muammolar yuzasidan tadqiqot olib borish asosiy muammolardan biri hisoblanadi. Shu oʻrinda aytishimiz kerakki, Oʻzbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 63-moddasida oila jamiyatning ajralmas boʻgʻini ekanligi eʼtirof etilgan: Oila jamiyatning asosiy boʻgʻinidir hamda jamiyat va davlat muhofazasida boʻlish huquqiga ega.[2] Yosh avlodni yetuk shaxs qilib tarbiyalash ularni hayotda oʻz oʻrnini topishlari uchun zarur shart-sharoitlar yaratish uchun albatta, jamiyatdagi endi tarkib topayotgan yosh oilaga eʼtibor qaratish lozimdir.

Yosh oila deb, avvalo er-va xotinning ikkalasi ham 30 yoshdan oshmagan yoki oilaviy turmush qurish tajribasi 10 yildan oshmagan yoshlar oilasi nazarda tutiladi.[3] Oʻzbekiston Respublikasi “Yoshlarga oid davlat siyosati toʻgʻrisida”gi Qonunning 3-moddasiga koʻra, er va xotinning ikkisi ham oʻttiz yoshdan oshmagan oila yoxud farzand tarbiyalab voyaga yetkazayotgan oʻttiz yoshdan oshmagan yolgʻiz otadan yoki yolgʻiz onadan iborat bolgan oila, shu jumladan nikohdan ajralgan, beva erkak (beva ayol)[4].

Hozirgi rivojlanayotgan jamiyat uchun oilaning tinchliligi va obodligi va mustahkamligi dolzarb masaladir. Zero oila jamiyatning bir boʻgʻinidir.

Respublika “Oila” ilmiy-amaliy markazi tomonidan ajrim sabablari oʻrganilgan. Bunda oilalarning buzilishiga asosiy sabab boʻlayotgan omillar sifatida quyidagilar koʻrsatilgan.

6. Er va xotinning oʻzaro kelishmovchiligi (50 foiz)
7. Oilada qaynona va qaynota, uchunchi shaxs aralashuvi (17 foiz)
8. Befarzandlik (8 foiz)
9. Xiyonat (6 foiz)
10. Ichkilikbozlik (6 foiz)
11. Moddiy taʼminot masalasi (4 foiz)
12. Ichki va tashqi migratsiya (4 foiz)
13. Oʻzi va farzandlar kasalligi (1 foiz)
14. Uy-joy masalasi (1 foiz)
15. Boshqa sabablar (3 foiz) [5]

Oilaviy hayot va uning toʻlaqonli ijobiy tarzda aks etishi koʻp jihatdan oila aʼzolarining oilaviy hayot haqidagi tassavurlari bilan belgilanadi.

Ushbu tasavvurlarning bir-biriga muvofiq kelishi yoki, aksincha ular oʻrtasida ziddiyatlarning boʻlishi oilaviy hayotning ijtimoiy-psixologik iqlimga taʼsir qilib, uni iqtisodiy va ijtimoiy-maʼnaviy faravonligi darajasini belgilab turadi. [6]

Hozirgi kunda yosh oila ajirimlarga asosiy sabablarni 2 qismga boʻlishimiz mumkin.

1. Oilada iqtisodiy muammolarning mavjudligi bularga: uy-joy muammosi, er va xotinning ish bilan taʼminlanmaganligi, yosh mutaxassis sifatida ish tajribasining kamligi oylik ish haqqining yetishmasligi kabilar;

2. Oilada psixologik muhitning notogʻri tashkil qilinishi bunda yoshlarning turmush qurishga maʼnaviy jihatdan tayyor emasligi, oilaning mazmun-mohiyatini toʻliq anglamaslik, maʼnan va jismonan tayyor emasligi tushuniladi.

Bu kabi oilalarda yuzaga kelayotgan muammolarni ijobiy hal etish oiladagi ajrimlar sonini kamaytirish uchun yosh avlodni har tomonlama tarbiya qilish ularning jamiyatdagi faolligini

oshirish lozim. Yosh oilalarning qo‘llab-quvvatlanishi osha jamiyatning tarqatishiga zamin bo‘ladi. Chunki yoshlar, yosh oilalar qonuniy jihatdan aholining katta qismini tashkil qiladi. Zamonaviy jamiyatda yosh oilalarning ijtimoiy-iqtisodiy turmush sharoitini yaxshilash uning faravonligiga erishish uchun davlatning ro‘lini oshirishni talab qiladi. Hozirgi kunda yosh oilalar davlat tomonidan himoyaga muhtoj qatlam hisoblanadi. Hozirgi kundagi davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri yosh oilalarni uy-joy bilan ta‘minlash aholining kam ta‘minlangan qatlamiga ijtimoiy himoya ko‘rsatishdir.

Uy-joy muammosini hal qilishda yosh oilalarni mintaqaviy qo‘llab quvvatlash tajribasini umumlashtirib, quyidagi ijtimoiy texnologiyalarni ajratib ko‘rsatish mumkin:

- ipoteka kreditlari berish;
- subsidiyalar berish;
- bo‘lib to‘lash orqali uy-joy bilan ta‘minlash;
- korxona va tashkilotlarning byudjetdan tashqari mablag‘larini jalb qilish;
- davlat tomonidan yoshlar uy-joy komplekslari va uy-joy qurilishi kooperativlarini

qo‘llab-quvvatlash [7].

Yosh oilalardagi yuzaga kelayotgan ijtimoiy-psixologik muammolarni o‘rganish natijasida quyidagi tavsiyalar ishlab chiqildi.

- Yoshlar ongida oilaviy hayotga tayyorgarlik ko‘nikmalarini shakllantirish, maktab davridan boshlab qiz va yigitlarimizni oila haqidagi tassavvurlarini boyitish ularni oilaga tayyorlash lozim.

- Yosh oilada sog‘lom psixologik muhitni yaratishga qaratilgan chora-tadbirlar ishlab chiqish.

- Yosh oilada oilaviy munosabatlarning to‘g‘ri yo‘lga qo‘yilishi uchun ko‘mak berish oilaning katta avlod vakillari orqali nazorat o‘rnatish bunda mahalla hamkorligi ham juda ahamiyatlidir.

-Yosh oilalarga ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan ko‘mak berish: bularga yoshlarni ish bilan ta‘minlash, uy-joy olishlari uchun imtiyozli kredit mablag‘larini ko‘paytirish.

Ushbu tavsiyalar asosida yosh oila markazalari tashkil qilinishi juda muhim va ahamiyatlidir. Bunday markazda yosh oilalarning mavjud muammolari o‘rganilib, bartaraf etiladi. Respublikada viloyatlar bo‘yicha ham yosh oilalar monitoring qilib boriladi, bunda qaysi viloyatda yosh oilalar bo‘yicha muammolar mavjud ishsizlik soni kabilar to‘planib ularga ko‘mak berish dasturi ishlab chiqiladi.

Biz yosh oiladagi muammolarni bartaraf etish orqali jamiyat, davlat taraqqiyotiga hissa qo‘shamiz, chunki har bir yosh avlod bizning kelajagimiz va poydevorimizdir. Yosh oilada tarbiya topayotgan farzandlar yurt taraqqiyotiga xizmat qiladi. Tinch, mustahkam har tomonlama farovon oiladagi farzandlar kelajagi buyuk bo‘lishi shubxasiz.

Foydanilgan adabiyotlar ro‘yxati

4. Shavkat Mirziyoyev «Oila kichik vatan, oila tinch bo‘lsa, baxtli bo‘lsa, vatan tinch bo‘ladi» Xabar.uz 22.01.2018;
5. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, - T. O‘zbekiston 2014;
6. “Yoshlarga oid davlat siyosati to‘g‘risida”gi O‘zR Qonuni <https://lex.uz/ru/docs/-140894>;
7. Oila ensklopediyasi. – Toshkent, 2015. B-156;
8. Diagramma: «Oila» markazi tadqiqotida oilaviy ajrimlar sabablari aniqlandi. Kun.uz sayti;
9. SH. T. Xalilova “Oila psixologiyasi” Toshkent-2019 yil. 31-bet;
10. Isaxonov J.A. “Yosh oilalarga taalluqli muammolarni hal etishning muhim yo‘nalishlari. <https://journal.jspi.uz>.